

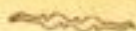
De HAVEN van ANTWERPEN

door A. HANS

Uitgever : LODIEWILK OPDIBEEK - Antwerpen

A. HANS.

DE HAVEN VAN ANTWERPEN.

LODEWIJK OPDEBEEK-
BOEKHANDELAAR-UITGEVER
- . . . ANTWERPEN . . .

DE HAVEN VAN ANTWERPEN.

Ik wil u vertellen, kinderen, van twee Sinjoren, die zoo veel belang in hunne vaderstad, hun geliefd Antwerpen, stelden, dat zij nu en dan uit hun graf opstonden, om te zien hoe het hier aan de Schelde wel toging.

Want ge moet weten, mijne Sinjoren zijn al oud. Ze hebben Appelmans gekend, den beroemden bouwmeester, die het plan der O. L. V. Kerk opmaakte. Zij waren getuigen van den snellen vooruitgang onzer haven, vooral toen de zeeweg naar Brugge, het Zwyn, verzandde.

En als rechtgeaarde burgers zagen zij met welgevallen, hoe de handel hier den troon beklom en zijne weldaden: voorspoed, rijkdom, vrijheid, moed, kunst, uitdeelde.

Doch evenals alle menschen waren onze vrienden — Jef en Jaak heetten ze — sterfelijk en op een gezegenden ouderdom stierven ze, in het jaar 1434. Maar zooals ik reeds zeide, de belangstelling voor de geboorteplaats was zoo levendig, dat ze van tijd tot tijd eens uit hun graf kropen, om door de geliefde stad te wandelen.

En wij willen ze op eenige dier wandelingen vergezellen.

* * *

't Was op een schoonen zomermorgen, in het jaar 1516, dat onze vrienden, in de gestalte van twee eerbiedwaardige grijsaards, door de Kipdorp-poort Antwerpen binnentraden.

— „De stad is vergroot”, zei Jef op tevreden toon. „Er staan schoonere en betere huizen en, zie eens, overal is men nog aan 't bouwen”.

— „Dat is een goed voorteecken kameraad: is een bewijs dat er welvaart heerscht en de bevolking toeneemt”.

— „Waar gaan wij eerst naar toe, Jaak?”

— „Wel ik stel voor naar de O. L. V. Kerk. Gij herinnert u, dat zij nog niet ver gevorderd was, toen ons laatste uur sloeg en daar ginds verrijst nu zulk een schoone toren, dat ik oprecht nieuwsgierig ben, hoe de tempel er uit ziet”.

— „De kerk kan onmogelijk voltooid zijn. 't Is nu 82 jaar, dat wij weg zijn geweest en in dien tijd laat een verheven plan, als dat van Meester Appelmans, zich niet uitvoeren.”

— „Voltooid!” riep Jaak, „waar zijn uwe zinnen? Zulk een arbeid duurt eeuwen. En bovendien, ge ziet toch wel, dat men nog aan den toren werkt.”

„Nietwaar, vriend?” zei hij tot een voorbijganger. „de O. L. V. Kerk is nog niet klaar?”

De ander schudde het hoofd, ten teken, dat hij de vraag niet verstond. Daarom herhaalde Jaak ze, maar 't was even nutteloos. De voorbijganger vervolgde hoofdschuddend zijn weg.

— „Wat is dat allemaal?” gromde Jef. „Is de taal misschien ook veranderd? Wij spreken toch wel Antwerpsch.”

— „k Begrijp er niets van,” antwoordde zijn makker, „maar ik zal het dien heer eens vragen. Hij ziet er nog al een vriendelijk mensch uit, ofschoon hij wonderlijk gekleed is.”

— „Heer, een woordje, als het u belieft.”

Doch ook deze schudde het hoofd en trok verder.

— „Als het zoo is,” sprak Jaak, „doen wij beter maar weer te gaan slapen in ons graf. Klappen was altijd mijn lust en mijn leven en zou ik nu in mijn eigen geboortestad den mond moeten houden?”

— „We zullen den moed niet verliezen,” hernam Jef. „Daar komt een burger, gekleed als wij. Ik zal hem eens aanspreken.”

— „Vriendschap mag ik u wat vragen?”

— „Al wat ge wilt, maar of ik het geven zal, dat weet ik nog niet.”

Van zuivere blijdschap ditmaal geen hoofdschud-

den tot antwoord te krijgen, greep Jef den burger bij den hals, terwijl zijn gezel diens hand greep, zoodat de voorbijganger verschrikt uitriep:

— „Laat me los! Zijt ge krankzinnig! Wien denkt ge wel, dat ge voorhebt?”

— „Ach, vergeef ons,” zei Jef, den man loslatende, „’t is van vreugde weer onze taal te hooren. We zijn lang weg geweest, ziet ge en toen we daar straks twee menschen eene inlichting wilden vragen, verstonden zij ons niet. Daarom vreesden wij, dat de spraak in onze afwezigheid veranderd was en ge begrijpt wel, dat wij te oud zijn, om nog eene nieuwe taal te leeren.”

— „En we zijn toch zoo tevreden, weer Antwerpsch te hooren,” voegde Jaak er bij, gereed zijne vriendschapsbetuigingen te herhalen.

— „Ah, nu begin ik uwe wonderlijke kuren te verstaan,” sprak de verbaasde burger. „Ge hebt zeker twee vreemdelingen ontmoet. Hoe lang zijt ge weg?”

— „Twee en tachtig jaar.”

— „Twee en tachtig jaar!” herhaalde de man, „Nu in dien tijd is er veel, zeer veel gebeurd. Kom, ge lijkt mij twee goede Antwerpenaars toe. Willen we een pot bier gaan drinken daar in „De Vergulden Helm”, dan zal ik u zoo eens het een en ander mededeelen?”

Met vreugde aanvaardden onze vrienden het voorstel.

Weldra zat het drietal met een schuimenden beker voor zich in de ruime gelagkamer der taveerne en de burger vroeg:

— „Hebt gij hooren spreken van Maximiliaan van Oostenrijk?”

— „Nimmer,” antwoordde Jef. „Toen wij vertrokken was Filips van Bourgondië onze heer.”

— „Daar heb ik mijn vader van hooren vertellen, evenals van zijn opvolger, den stoutmoedigen hertog Karel, na wien diens dochter Maria den troon beklimt. Welnu, die Maria was gehuwd met Maximiliaan van Oostenrijk, den zoon van den Duitschen Keizer. Maria stierf al spoedig en Maximiliaan werd nu alleen meester. Maar gij moet verre geweest zijn, om daar niets van vernomen te hebben.”

— „Zeer verre,” zeiden de grijsaards ontwijkend.

— „Nu, dat gaat mij niet aan, en ik wil niet onbescheiden zijn, Maximiliaan dan lag in ruzie met de meeste steden en vooral met Brugge, in Vlaanderen.”

— „Ha, de groote hoofdstad!” zei Jef.

— „Komt ge dan uit Palestina van eene bedevaart?” riep de verteller verwonderd. „Ge weet dus ook niet, dat Brugge dood en verlaten is?”

— „Ha ja," sprak Jaak, „toen we vertrokken begon de zeeweg naar Brugge te verzanden en vele kooplieden verhuisden dan naar hier. Brugge's verval werd Antwerpen's voorspoed."

— „Zoo is het", vervolgde de burger, „maar Maximiliaan heeft ons een handje geholpen. Ge moet dan weten, dat die vorst door de Bruggelingen schandelijk behandeld werd. Zij namen hem gevangen en sloten hem op in den Craenenburg op de groote Markt.

Maximiliaan zag zich gedwongen genade te vragen. In een zwart kleed verscheen hij voor zijne eigen onderdanen en smeekte hen, hem toch niet in 't geheim ter dood te brengen.

Zijne lijfwacht werd uit de stad gejaagd. Maar de tijding, dat Maximiliaan's vader een groot leger afzond, schonk den gevangene de vrijheid terug. Hij moest echter beloven de stad te sparen.

En toen hij vrij was, sprak hij: „Ik zal Brugge niet tuchtigen voor al dien hoon, doch zijne haven zal ik doodelijk treffen, door Antwerpen te bevoordeelen".

En zoo deed hij. Maar de voornaamste oorzaak van Brugge's dood was de verzanding van het Zwyn. Met gansche drommen kwamen de vreemdelingen zich hier vestigen en het moet u thans

niet meer verwonderen, niet door iederen voorbijganger verstaan te worden.

Men hoort hier alle talen. Antwerpen is het middelpunt van den Europeeschen handel. En de scheepvaart is gewichtig, nu een nieuwe zeeweg naar Indië en Amerika ondeckt is".

— „Nieuwe zeeweg naar Indië—Amerika", stamelde Jef verbaasd.

— „Indië—Amerika", herhaalde Jaak niet minder verwonderd.

— „Weet ge dat ook al niet?" en nu moest de burger vertellen van Vasco de Gama, van Christoffel Columbus, van de moedige zeevaarders, die, na de grootste bezwaren overwonnen te hebben, de kennis van het aardrijk zoo ver uibreidden.

Jef en Jaak waren in de wolken.

Antwerpen zulk eene wereldstad!

En brandend van nieuwsgierigheid volgden zij hun vriendelijken gids naar de haven.

Daar lagen Duitsche koggen met kostbaar graan, Britsche vaartuigen met wol, Italiaansche schepen met zuidvruchten, Spaansche galjoenen met gouden en zilveren staven, Portugeesche galeien met specerijen en gesteenten uit het Oosten.

Daar werden in- of uitgevoerd Spaansche.

Duitsche of Fransche wijnen, Engelsche bieren, Schotsche wolsoorten, Oostersch goud- en zilverdraad en tapijten, Engelsch tin, Poolsch koper, Hongaarsche pelterijen.

Daar op de kaaien stonden pakhuizen en kantoren, waar de grootste bedrijvigheid heerschte.

De grijsaards zagen, hoe verschillende waren op groote wagens — Hessenwagens — geladen werden, om ze naar het binnenland of de omliggende rijken te vervoeren.

En nu kwam het hen niet vreemd meer voor, dat niet ieder Vlaamsch verstond, vooral, toen hun gids vertelde, dat er meer dan tienduizend buitenlandsche kooplieden in Antwerpen vertoefden.

„En nu de handel in onze goede stad heerscht“, sprak de burger, „nu is er voorspoed en rijkdom. Nu kunnen wij prachtgebouwen oprichten, die onzen roem ver, zeer ver uitbreiden. Gij ziet hoe men ijverig aan de O. L. V. Kerk werkt.“

En nog is zij niet voltooid, terwijl men toch reeds begonnen is aan een anderen tempel, toegewijd aan St. Jacob.

Herman Dewaghemakere heeft er de plannen voor geleverd. Hij is sedert een 13-tal jaren gestorven, maar zijn zoon Domien, te samen met 's Keizers bouwmeester, Rombout Keldermans, besturen thans de werken, die goed vooruitgaan.

De toren moet dien der O. L. V. Kerk nog in hoogte overtreffen.¹⁾

Daar de kooplieden eene geschikte plaats moeten bezitten, om hunne zaken te behartigen, is men ook bezig aan het bouwen eener handelsbeurs. 't Is weer Domien Dewaghemakere, die er de teekeningen voor opmaakte. Zij is thans zoo goed als voltooid.²⁾

De Vleeschhalle hebt ge nog niet gezien,” ging de gids voort, „want ze werd na uw vertrek gebouwd. We zullen ze straks bezoeken en ge zult met mij zeggen, dat het beenhouwers-gilde wel machtig moet zijn, om zulk eene prachtige verkoopzaal op te richten.”

Onze vrienden hadden geen oogen genoeg, om hunne vaderstad te bewonderen en 't was met een oprechten tegenzin, dat zij naar hunne onderaardsche woning terugkeerden.

* *

1) Ongeveer 1531 zijn de bouwwerken gestaakt door geldgebrek. Dit was het lot van vele torens. Denken wij aan dien der Zeeuwsche stad Zierikzee, welke 300 M. moest bereiken. Toen in een stormachtigen nacht talrijke schepen uit de eens zoo levendige koopstad vergingen, werd de arbeid neergelegd. Zierikzee was te gevoelig getroffen door dit verlies.

2) Hier wordt gesproken van de oude beurs, gelegen tusschen de Oude Beurs, de Koepoortstraat, de Zirkstraat en de Hofstraat. Zij werd tot in 1531 gebruikt. Een nieuwe beurs was in 1532 voltooid. Deze brandde af in 1581, werd herbouwd, doch nogmaals door het vuur verteerd in 1858. De hedendaagsche beurs werd begonnen in 1869.

Ja, de tijd van Karel V was roemrijk.

In 1526 telde Antwerpen ongeveer negentig duizend zielen.

Met Sinxen, op den feestdag van S. Remigus, en dien van St. Bavo, werden op het kerkhof der O. L. V. Kerk kramen opgeslagen en dan hield onze stad die beroemde markten, waar van heinde en verre de kooplieden heenstroomden.

Brugge, naijverig op al dien voorspoed, zond rooversschepen op de Schelde, om de vaartuigen aan te houden. Te vergeefs echter, de zeelieden zetten koers naar Antwerpen, in plaats van zich in de zandige wateren van het Zwyn te wagen.

Dan richtten de Bruggelingen langs den Schelde-oever van de sterkte van Calloo op. Nu meenden zij den trotschen stroom te kunnen bedwingen.

Doch de Antwerpenaars konden niet toelaten, dat hunne belangen aldus geschaad werden.

Onder aanvoering van hun schout Jan van Ranst, gingen zij de genoemde sterkte aanvallen en maakten haar met den grond gelijk.

Brugge's vonnis was geveld, Antwerpen's toekomst gewaarborgd.

De vreemde kooplieden stroomden herwaarts, zooals Van Meteren zegt: „de bedrijvigheid nam en derwijze toe, dat de stad om het uitstekende

gemak, dat hare rivier aanbiedt, om de goede lucht, die men er inademt, en om hare aange-name ligging zoo handeldrijvend werd, dat zij alle steden overtrof”.

En de geschiedschrijver Guicciardini spreekt met geestdrift van „tien groote, uitstekend saam-gestelde boulevards, van zeven kostbare, prachtige poorten van zeer schoonen steen; van acht hoofdkanalen, die van de rivier uitstroomen en door welke de zeeschepen, fregatten en groote, beladen schuiten tot binnen de stad varen, terwijl zoowel die groote kanalen als de smallere wateren, die de stad doorsnijden, met bruggen en bruggetjes overspannen zijn, welker gezamenlijk aantal het cijfer van vier en zeventig uitmaakt.”

En als wij zoo spreken van Antwerpen's uitzicht, dan denken wij onwillekeurig aan den beroemden Gilbert van Schoonebeke, den ingenieur en bouwmeester, eigenaar van steenbakkerijen, steengroeven en kalkovens. „Hij had vijf stads-wijken, meer dan vijftig straten gebouwd, alle omstreken van het stadhuis omgeschapen, gedenktekens opgericht, kanalen gegraven en buitendien aan vier en twintig op zijne kosten gebouwde brouwerijen, het water uit het kanaal van Herenthals toegevoerd, dat door onder den grond loopende

buizen in de stad geleid en opgevoerd werd door eene zeer vindingrijke inrichting".¹⁾

Antwerpen in den tijd van Karel V en in de eerste regeeringsjaren van zijn zoon Filips!

Dan denken wij aan een koopman Fugger, die bij zijn dood eene erfenis naliet van zes millioen gouden kronen!

Dan denken wij aan dien handelaar, welke eene schuldbekentenis, onderteekend door Karel V in het vuur wierp, toen de Keizer hem de eer aandeed, zijne woning als gast te betreden.

Dan herinneren wij ons, hoe eene bende woeste soldaten (de Spaansche furie) op een dag binnen onze muren eene som van twee millioen gouden kronen vond.

Antwerpen, de rijke handelsstad!

Helaas, waarom werd de handel verjaagd, waarom de Schelde gesloten? Bloedige jaren, vreeselijke beproevingen volgden die eeuw van welvaart.

De opstand tegen Spanje: Alva, de Spaansche furie, de foltering in het Steen, de inneming van Antwerpen door Parma, de sluiting van den trotschen stroom!

* * *

1) H. Havard.

Waarlijk op een schoonen zomerdag van het jaar 1650 stapten onze vrienden Jef en Jaak weder de Kipdorppoort binnen, vroolijk en welgemoed.

Hun laatste bezoek was onvergetelijk: toen hadden ze zoo genoten, dat zij den lust niet hadden kunnen bedwingen, nogmaals naar boven te klauteren en weer in de geliefde straten rond te wandelen.

— „De toren is voltooid", riep Jef op blijden toon, toen de spits der O. L. V. Kerk zichtbaar werd. „Zie toch eens Jaak", ging hij juichend voort, „zie toch eens hoe fier hij zich verheft. Dat is een goed voorteeken! Welke wonderen zullen wij vandaag aanschouwen!"

— „Doch de St. Jacobsstraat lijkt mij zoo eenzaam", antwoordde zijn makker half ongerust. „En die huizen daar schijnen onbewoond te zijn. Wat zou dat beteekenen?"

— „Een aalmoes als het u belijft", smeekte een bedelaar, de hand uitstreckende naar beide grijsaards.

— „Wel heb ik van mijn leven!" riep Jef op verwonderden toon.

— „Ben ik in Antwerpen of lig ik onder den grond te droomen?" sprak Jaak. „Bedelen in mijne vaderstad!"

— „Ach, ontferming!“ kreet de ongelukkige, die met zijne aan flarden gescheurde kleederen, met zijn ingevallen en vermagerd gelaat, deernis opwekte.

— „Bedelen!“ hernam Jaak, „maar beste vriend waarom werkt ge niet?“

— „Er is geen werk te verkrijgen“, kloeg de man.

— „Geen werk in Antwerpen!“ stamelde Jef.

— „Geen werk!“ hernam Jaak, de oogen van verwondering wijd open-trekkende. — „En waar is de scheepvaart, de handel dan? Waar is al die bedrijvigheid?“

Nu was het de beurt van den be-

delaar om verbaasd te zijn.

— „Weet ge dan niet, dat geen enkel schip meer naar hier varen mag en de Hollanders de Schelde gesloten houden!“

— „De Hollanders“, riep Jaak verontwaardigd. En laten de burgers dat toe?“

— „De voornamen burgers zijn reeds lang vertrokken“, wedervoer de man. „Antwerpen is ontvolkt“.

— „Nu versta ik er niets meer van“, zei Jef.

— „Die man moet krankzinnig zijn“, meende Jaak.

— „Zie kameraad“, hernam de eerste „we zullen u eene goede aalmoes geven, maar dan moet ge ons alles uitvoerig vertellen. Wij zijn meer dan honderd jaar... ik meen vijftig jaar afwezig geweest en we hebben in dien tusschen-tijd niets vernomen“.

— „Vijftig jaar“, sprak de man, „dan hebt ge toch wel van Parma's beleg gehoord“.

— „Nooit“, antwoordde Jaak, „maar 'k weet niet, hoe lang we al weg zijn. In alle geval, toen wij vertrokken was Antwerpen eene rijke stad“.

— „Nu dat moet dan wel een heelen tijd geleden zijn“, ging de bedelaar voort, „maar 'k zal u dan alles vertellen, hopende, dat ge mij van den hongerdood zult redden“.

— „Ge moogt gerust zijn”, verzekerde Jef.

— „Wel”, begon de man, „eens was onze stad de welvarendste plaats van Europa.

Ik zelf, mijne heeren, — ge moogt me gelooven of niet — ik zelf heb in een groot en prachtig huis gewoond en bezat vele schepen die de verste zeeën bevoeren.

De schatten stroomden mijne woning binnen. En nu, ge ziet het, nu moet ik bedelen.

Ik heb in de vuilnishooopen gewroet, om er met anderen — even rampzalig als ik — den afval van spijzen, afgeknaagde beenderen, koolstronken te betwisten.

En de schuld van dit alles? De koning van Spanje, Filips, de zoon van keizer Karel.

Hij wilde ons verdrukken, ons van onze vrijheden berooven.

En wij waren vranke en vrije, moedige, nijverige Brabanders, en geen krulpers of slaven.

Wij hebben ons verzet, wij hebben gestreden voor onze heiligste rechten.

Toen heeft koning Filips hier zijne woeste soldaten gezonden.

Onze burgers moesten het schavot beklimmen of werden op den brandstapel tot asch verteerd”.

Jef en Jaak uitten een woesten schreeuw van verontwaardiging.

— „Ja, ik kan het goed begrijpen, dat uw bloed kookt bij het vernemen van zulke ongerechtigheden.

Ge kent het Steen nietwaar? Welnu daar in de donkere, vochtige kelders zijn onze broeders gefolterd geworden.

Oh, Antwerpen's straten zagen rood van het bloed, van het edel burgerbloed, bloed van mannen niet alleen, maar ook van vrouwen en kinderen.

We hebben hier de Spaansche furie beleefd. Als duivels bestormden de Spanjolen onze stad, roovende, plunderende, moordende.

En terwijl ik in de straten tegen hen streed, werden mijne ongelukkige echtgenooten, mijne armen schapen van kinderen wreedaardig door de beulen vermoord”

Hier moest de man eenige oogenblikken ophouden. Tranen stroomden over zijne wangen. Na eenige oogenblikken vervolgde hij:

„En op 't laatst is onze stad, die er in gelukt was de wilde krijgers te verdrijven, door een bekwaam Spaansch veldheer belegerd.

Wij hebben ons best gedaan, we hebben gestreden op den Kauwenstein, waar honderde onversaagde burgers gevallen zijn.

't Baatte ons niet. Antwerpen viel. En toen

verhuisden de kooplieden en met hen ging alle welvaart heen.

Ik bleef, ik wilde de stad, waar ik geboren was, waar mijne vrouw en kinderen begraven liggen, niet verlaten. Welnu 'k ben een bedelaar.

De Hollanders, die ook tegen Spanje streden, hebben zich vrij gevochten. En nu hebben zij de Schelde gesloten. Geen schip komt nog te Antwerpen binnen.

Ga met mij mee door de verlaten straten, langs de ledige huizen, kantoren en pakhuizen. 'k Zal u naar de Schelde brengen, waar alles doodsch is, waar het water een treurlied zingt, een klaagzang".

Jef en Jaak zaten te snikken.

— „Ellaas, ellaas mijn geliefd Antwerpen!" kreet de eerste.

— „Mijne arme, arme geboorteplaats!" sprak de ander weenend. „Kom, Jef, ga mee, wij willen den ondergang onzer vaderstad niet aanschouwen".

En na den bedelaar alles gegeven te hebben, wat ze bezaten, verlieten ze met een gebroken hart de Kipdorppoort.

De voormalige koopman ging wankelend door de straten van het doode Antwerpen.

* *

En Antwerpen bleef dood, eeuwen lang!

„Toen den 1ste December 1792 de vlag van het Fransche eskader aan den horizon verscheen, en het kanon van kapitein Moulton hare haven begroette, toen voelde zij haar hartader opnieuw kloppen. De Schelde was weder vrij en na twee eeuwen van kwijning en wanhoop, zette Antwerpen den loop van haar roemrijk bestaan nogmaals voort". ¹⁾

* *

— „De loop der wereld is wonderlijk", zei Jef tot zijn makker, toen beide grijsaards op een schoonen zomermorgen van het jaar 1828 de Scheldestad binnentraden. „Ik zou zeggen, die wagens, welke ons voorbij rollen, voorspellen goed nieuws. 'k Geloof, dat Antwerpen er weer bovenop is".

— „Ik hoop het van ganscher harte", antwoordde Jaak. „'k Voel nog een steek in mijne borst, als ik aan ons laatste bezoek denk, aan 't verhaal van dien bedelaar".

— „Wie is er tegenwoordig meester hier?" vroeg Jef aan een voorbijganger.

— „'k Kan je niet verstaan", mompelde de aangesprokene. „Wat zei je daar?"

— „Wie er hier meester is?" herhaalde Jef.

¹⁾ H. Havard.

— „Zeg, wil je me soms voor den gek houden, dan mot je wat vroeger opstaan hoor”, sprak de man op kwaden toon, terwijl hij zijn weg voortzette.

— „Zie eens Filip welke rare mannen daar gaan!” riep een straatjongen tot zijn gezelschap.

— „Die moeten naar den poesjenellekelder”, gekte de ander. „Zeg baaske, waar hebt ge die schoone kleeren toch gehaald?”

En tot hunne groote verbazing en niet minder verontwaardiging, werden de grijsaards door eenen hoop bengels omringd.

Gelukkig kwam er een politiemans hen ontzetten.

Onze sinjoren bedankten den man der wet.

— „’t Is uwe eigen schuld”, zei deze. „Waarom draagt ge zulk eene belachelijke kleeding? ’t Is of ge uit overgrootmoeders tijd zijt. Ik zou eene andere plunje aantrekken, anders hebt ge straks weer ’t zelfde spel. Zie maar, hoe alle menschen u verwonderd aanstaren”.

Nu viel het onzen vrienden ook op, dat hunne kleeding danig veel met die der burgers verschilde.

Zij waren dan ook zoo verstandig, onmiddellijk een kleermakerswinkel binnen te trekken om zich te schikken naar de mode van den huidigen tijd.

Daar zij goed betaalden, toonde de koopman zich zeer spraakzaam en gaarne voldeed hij aan het verzoek dezer onverwachte klanten, toch iets van Antwerpen te vertellen.

— „Ge zegt dus”, zoo vroeg hij, „dat ge lang weg geweest zijt en in vreemde landen vertoeft hebt”.

— „En dat is de volle waarheid”, antwoordde Jef.

— „Niets dan de waarheid”, herhaalde Jaak.

— „Maar ge hebt toch hooren spreken van Koning Willem I?”

— „Nimmer”, klonk het van de lippen der Sinjoren.

— „En van den slag van Waterloo?”

— „Evenmin”.

— „En van Napoleon?”

— „Nooit gehoord of gezien”.

— „Niet van Napoleon gehoord”, riep de kleermaker, „van den grooten keizer, die Europa deed dansen zooals hij fluitte, die zelfs tot in Egypte zijne zegetochten uitstreckte!”

— „Wij spreken de waarheid”, hernam Jef.

— „De waarheid”, echode Jaak.

De man sloeg zijne handen van verwondering ineen.

— „Welnu”, zoo vervolgde hij „ofschoon dit

mijn verstand te boven gaat, zal ik u dan eens kort en bondig de zaken uiteenzetten.

In Frankrijk waren de menschen zeer ontevreden op den koning, op de edelen, kortom op alles wat voornaam en rijk was, en zij maakten revolutie.

Velen, ja duizenden en duizenden, moesten 't schavot beklimmen en zelfs de koning en koningin verloren hun hoofd.

Doch, om niet te uitvoerig te worden, zal ik u dan maar ineens zeggen, dat een dapper legeroverste, Napoleon Bonaparte, aan al dat bloedvergieten een einde maakte en zich zelf tot hoofd van Frankrijk aanstelde. Hij werd zelfs keizer en niet alleen van zijn eigen land, doch hij overwon ook de omliggende staten en speelde er den baas, zooveel hij wilde.

Hij was ook hier meester. Nu, wij Antwerpe-
naars hadden niet van hem te klagen.

Antwerpen was dood, zoo dood als een pier. En de keizer, die Engeland wilde bedwingen, wenschte van onze stad te maken, zooals hij dat noemde: een pistool op de borst der Britten, met andere woorden eene krijgshaven.

Hij liet hier het Arsenaal en de scheepstimmerwerven bouwen en in korten tijd liepen ten onzent 31 oorlogsschepen van stapel.

Verder hebben wij hem twee dokken te danken.¹⁾ Toen heerschte er weer bedrijvigheid aan den Scheldeoever.

Maar Napoleon ging te ver. Hij wilde Rusland bedwingen en waagde zich met een overgroot leger in de barbaarsche, onmetelijke gewesten van het Czarenrijk. En, om kort te gaan, daar kreeg hij zijn eersten klap. Wat later bij Leipzig ontving hij den tweeden en eindelijk den beslissenden bij Waterloo, niet ver van Brussel.

Toen werd de keizer naar een klein eiland gebannen, waar hij in 1821 stierf.

Ons land behoort nu bij Holland. Zoo wilden de groote rijken het, want thans kunnen wij, zoo hopen zij, een nieuwen Napoleon, indien er nog eens een uit Frankrijk kwam, tegenhouden.

Willem I is nu onze koning en ook hij heeft veel voor Antwerpen gedaan.

Er worden voortdurend nieuwe kaaien gebouwd, schepen te water gelaten, kortom onze goede stad herleeft".

— „Alles is dus wel", riep Jef op blijden toon.

— „Zeg dat zoo luid niet", hernam de verteller. „Er is misnoegdheid in 't land. De Belgen zeggen, dat Willem de Hollanders voortrekt en

¹⁾ Groot en klein dok.

ik moet bekennen, daar is wel wat van aan. En nu zou 't wel kunnen gebeuren, dat er oorlog uitbreekt, oorlog tusschen ons en de Hollanders. En dan zie ik Antwerpens toekomst weer duister in.

Onze Noorderburen hebben den sleutel der Schelde, zooals onze voorouders het tot hunne schade ondervonden".

— „Weeral oorlog", zuchtte Jaak. „Kan er dan nooit vrede op aarde zijn?"

En maar half voldaan verlieten onze vrienden den winkel.

Ja, de aanblik van de dierbare vaderstad gaf hun stof tot blijdschap, maar een treurig spook waarde voor hun geest.

Oorlog!

En waar oolog heerscht, vlucht de handel en de voorspoed.

Met een ongerust hart trokken de oudjes, 's avonds weer weg.

* * *

't Is nog niet lang geleden, dat de beide grijsaards door de Mechelsche poort onze stad binnen trokken.

— „Welke wallen!" zei Jaak ontevreden.

— „Er is dus nog geen vrede", antwoordde Jef. „Men zou denken bij 't gezicht dier vesten en poorten, dat een gevaar onze vaderstad bedreigt".

— „Onze vaderstad!" gromde de ander. „Thans ben ik er geheel vreemd. Ik ken niets meer van mijn weg. Nu, 't begint nog maar licht te worden, straks zullen we beter zien".

Beide mannen zetten zich op de wal neer en zwigend zaten zij eene wijle naast elkander.

— „Een spook, een spook!" gilte Jef eensklaps. „Zie ginds die gele wagen".

Ook Jaak uitte een luiden schreeuw.

— „Een wagen zonder paarden en zie hoe hij voortvliegt. Tooverij!" gilte hij.

Het spook verdween door de poort.

Beide mannen bekwamen eenigszins van den schrikt en stamelend vroegen ze aan een soldaat, die daar op schildwacht stond, wat dat spook toch wel was.

— „Een spook?" gromde de krijgsman. „Wat bedoelt ge?"

— „Wel die gele wagen", riep Jef.

— „Zonder paarden". vervolgde Jaak.

— „Ah, de tram!" sprak de soldaat, in een luiden lach uitbarstende. „Ge zijt zeker boeren, die van verre komen, aan uwe kleeding te oordeelen zou ik zeggen uit Zeeland. Wel menschen, ge hebt daar een electrischen tram gezien en ginder komt er nog een".

Onze Sinjoren wilden verschrikt wegspringen,

maar toen ze zagen, dat de schildwacht rustig staan bleef, hielden zij zich ook, al was het dan met angst en vreeze, bedaard.

— „Ge zult er nog veel zien”, ging de soldaat voort. „Dat bestaat op uw dorp nog niet zeker?”

— „Neen, neen”, haastte Jef zich te antwoordden.

— „Maar treinen toch wel!” vroeg de krijgsman.

— „Treinen?” riepen beiden verbaasd uit.

— „Maar op welk eene negerij, woont ge dan? Geen trams en geen treinen. 't Moet er ginder lief uit zien!”

— „Wat zijn dat, treinen?” vroeg Jaak.

— „Treinen, wel dat zijn wagens, die door eene locomotief voortgetrokken worden. In minder dan een uur kunt ge daarmee van hier naar Brussel rijden”.

— „In minder dan een uur!” galmde Jef.

— „Een uur!” stamelde Jaak.

— „Ja, in minder dan een uur”, hernam de krijgsman. De bloktrein doet het op 36 minuten. „Maar hoe zijt ge dan hier gekomen. Te voet toch niet?”

— „Ja te voet”, antwoordde Jef.

— „k Heb ook menschen gekend, die nooit in den trein durfden”, vervolgde de schildwacht, „maar niet die er geen gezien hebben”.

— „Zijn we hier te Antwerpen?” vroeg Jaak.

— „Dit is eigenlijk Berchem, maar ge zijt toch seffens in de stad”.

— „Berchem, dat lag in onzen tijd een half uur van Antwerpen”.

— „Ge spreekt dan van lang geleden; 't is er nu aan vastgebouwd”.

— „Dus dan zijn we nog ver van de Schelde?” zei Jef.

— „Ik zou 't gelooven?” antwoordde de soldaat. „Waar moet ge zijn, aan 't Zuid, aan de promenoir, aan de Rijnkade, aan de Noorderdokken, aan de Vlaamsche statie, aan de Petrooltanks, want de Schelde is lang weet ge!”

— „Al mij, wat al woorden!” zuchtte Jef.

— „k Ben vervaard Antwerpen te betreden!” kloeg Jaak.

— „Baaskes”, zoo mengde zich nu een man in 't gesprek. „Wil ik u de stad eens rondbrengen? Voor weinig geld zal ik u alles laten zien”.

— „Wat denkt ge er van Jaak?” vroeg Jef.

— „Wel we zijn er nu, ik wil er dan ook eens van genieten”, antwoordde de ander. „Ziehier vriend, wilt ge ons voor dit goudstuk rondleiden?”

De man greep het geld en bezag het aandachtig. Dan liet hij het op de steenen klinken.

— „Ik ken dat stuk niet”, zei hij, „maar 't is

toch echt goud. Komt volgt mij maar, 'k zal niets overslaan en geloof mij, ge zult u oogen den kost geven".

— „t Eerst van al naar de Schelde", gebood Jef

— „Ja de haven", zei Jaak. „Ik brand van nieuwsgierigheid alles te bezichtigen".

Het drietal trok heen.

— „We zullen dan met de Noorderdokken beginnen", besloot de gids.

— „Willem I is zeker al lang dood", vroeg Jef.

— „Willem I!" riep zijn leidsman hoogst verwonderd. „Van welken tijd spreekt ge nu?"

— „Van de Hollanders", hernam Jef.

— „Die zijn immers al lang weg!"

— „Dus er is oorlog gekomen", zei Jaak. „De kleermaker had gelijk".

— „Ge schijnt me twee wonderlijke gasten, maar, om den tijd te korten, zal ik u dan eens van de omwenteling van 't jaar 30 vertellen".

En nu verhaalde de gids de treurige gebeurtenissen, die 't Noorden en 't Zuiden van elkander scheidden.

Hij sprak van 't oproer te Brussel, de slagen bij Waelhem en Berchem, den dood van Meroode, 't bombardement van Antwerpen door generaal Chassé, den tiendaagschen veldtocht,

van dien ganschen strijd, welken mijne jonge lezers uit de Vaderlandsche Geschiedenis kennen, en dien ik hier dus niet herhalen moet.

— „De vrede werd eindelijk geteekend", besloot de gids. „Maar voor Antwerpen was er een zeer schadelijk artikel.

Ge weet, de Hollanders zijn meesters van de Schelde.

De schepen hadden wel vrije vaart op den stroom, maar voor iederen scheepston, mochten de Hollanders 1 gulden 50 centen tol heffen. Er stond hier een kantoor, waar die schadelijke belasting geïnd werd.

Ge verstaat, dat deze bepaling een keten was, die onzen handel bond.

Ons land betaalde verscheidene millioenen, want zoo de Staat niet voor elk schip het tolrecht betaald had, welke handelaar zou dan naar onze haven nog een vaartuig gezonden hebben?

Het Ministerie Rogier wist die hinderlijke zaak uit de voeten te helpen. De tol werd voor 13.328.000 fr. afgekocht en nu mogen de schepen vrij naar Antwerpen varen en dat er veel komen, zult ge straks zien.

Ik zal u ook een monument toonen, dat ons aan dit heugelijk feit, „De Schelde Vrij!" herinnert. Ge zult daarop het reusachtig gelaat van

Scaldis zien, voor wien twee einden eener gebroken ketting vallen, terwijl uit zijn mond de vloed golft. En zoo is het. De ketens, die onzen stroom bonden, liggen verbroken en over den breeden vloed naderen welvaart en voorspoed".

— „Er komen dus vele schepen te Antwerpen toe?" vroeg Jef.

— „'k Zou het gelooven!" riep de gids uit.

„Ge zult er van staan zien. Maar om onzen weg wat te verkorten en den tijd uit te meten, zouden we best doen op den tram te gaan; we rijden tot aan de Bank en stappen daar over en zijn dan spoedig aan de dokken".

— „In dien gelen wagen durf ik niet", zei Jaak angstig.

— „Een wagen zonder paarden", kloeg Jef.

— „Vooruit, wees zoo flauw niet! Ge ziet

toch wel, dat iedereen er gebruik van maakt".

De grijsaards gaven eindelijk toe en met een kloppend harte zetten ze zich op de nette stoeltjes, die onze Antwerpsche trams kenmerken.

Schets u hunne vreeze, verwondering, ja de verschillende gewaarwordingen, die hun gemoed bestormden, toen ze daar voortvlogen in straten die onze Sinjoren niet kenden, te midden eener omgeving, welke zoo geheel vreemd was.

Maar verstomd stonden ze, toen ze eindelijk aan de dokken kwamen en daar al dat nieuwe, dat onbekende, vreemde aanschouwden.

Hevig verschrikt klampten zij hun gids vast, bij 't zien van een goederentrein die hen voorbij reed.

Als van den donder geslagen, richtten zij half aarzelend hun blik op de groote stoombooten, op de kranen, op alle werktuigen, welke eene goed ingerichte haven bezit, en hun gids kon geene woorden genoeg vinden om alles te verklaren en uit te leggen.

— „Wat ge daar noemt", zoo begon hij, „schepen met lange buizen en helsche raderen zijn stoombooten. Ze schijnen u vrees aan te jagen en toch zie, hoe gerust en kalm die kinderen ze bekijken, terwijl zoo vele anderen er zelfs geen nota van nemen.

Wij zijn daar al lang gewoon aan en kunnen ons niet voorstellen, hoe de handel in vroegeren tijd zonder den stoom mogelijk was".

— „Maar wat bedoelt gij met stoom?" vroeg Jef.

— „Wel ik zal u trachten duidelijk te maken wat wij verstaan onder stoomkracht. Ge weet toch wel, als een ketel water aan de kook is, dat het deksel op en neer gaat".

— „Ik had daar nooit op gelet", antwoordde Jaak, „maar nu ge er op wijst, moet ik bekennen dat dit inderdaad zoo is. Dat doet de damp van het water zeker".

— „Welnu als die damp, of beter gezegd, als de stoom, want zoo noemen wij die damp, in staat is dat deksel op te lichten, moet hij kracht bezitten.

Wijze mannen dachten hierover na en ze kwamen tot het besluit, dat de stoom dus arbeid verrichten kan.

Na veel studie en moeite gelukten zij er in, door den stoom raderen te doen draaien enz.

Ge ziet nu hoe ginds de wielen van die locomotief bewogen worden. Dat wordt door stoom veroorzaakt.

Daar aan die stoomboot bemerkt gij bij het roer eene soort van vijs. Wij noemen dat schroef. Als zij draait gaat het vaarttuig voort. 't Is weer al de stoomkracht, die de schroef wentelen doet.

En niet alleen de stoom verricht arbeid. Men is er in gelukt ook door water, door gas, door electriciteit beweegkracht te verwekken".

— „Wat al rare woorden", bemerkte Jef.

— „'k Begrijp er niets van", zei Jaak.

— „'k Heb veel met zeelieden verkeerd", vervolgde de gids, „en daardoor kan ik u nog eenige bijzonderheden betreffende de stoombooten mededeelen.

Na verscheidene meer of minder gelukte proeven bracht Robert Fulton in het jaar 1806 op de rivier de Hudson eene stoomboot te water. Engeland volgde dit voorbeeld.

De eerste stoomschepen waren raderbooten: op zij draaiden twee groote wielen, juist als bij de overzetboot, die naar St. Anneke vaart, en wier werking men het best met roeiriemen kan vergelijken.

Maar men had dikwijls met groote moeilijkheden te kampen. 't Gebeurde bij stormweder, als het schip overhelde, dat een wiel boven 't water geheven werd, terwijl het andere bleef wentelen. Daar het eerste vrij rond draaide en het laatste een grooten weerstand moest overwinnen, brak niet zelden de as en viel een rad in zee.

Nu bouwt men 't meest schroefbooten: 't zij met enkele, 't zij met dubbele schroef.

Schroefbooten zijn ook ranker dan de raderbooten met hunne breede kasten".

— „Maar met al dat vuur", merkt Jef op. „zou het hout wel kunnen in brand geraken".

— „Hout?" riep de man verwonderd. „Ziet ge dan niet, dat die booten van ijzer zijn!"

— „Ijzer!" klonk het van de lippen der Sinjoren. „Ijzer, zegt gij?"

— „Geheel van ijzer: de kiel, de ribben, de huid, het dek, zelfs de tuigaadje, waarvoor vroeger alleen touwwerk gebruikt werd".

— „Wat voor vreemde dingen zullen wij nog al hooren!" zei Jaak.

— „Is de wereld dan geheel en al verdraaid!" riep zijn gezelschap uit.

Plotseling krompen de grijsaards verschrikt ineen.

Eene sleepboot schoot fluitend en sissend vooruit.

— „Vuur, rook!" gilte Jef.

— „Een helsch geraas!" kloeg Jaak. „Kom Jef laten wij spoedig terugkeeren, ver weg van hier, de wereld is de wereld niet meer".

De gids schoot in een luiden lach.

— „Allo, stelt u zoo dwaas niet aan!" sprak hij op spottenden toon. „Verschiet ge nu van een sleepbootje? Als ge zoo vreesachtig zijt zal

ik u maar niet spreken van de geweldige oorlogsschepen, van de onderzeesche vaartuigen. Ge moet voorzeker uit een barbaarschen hoek komen, om zoo nuchter te zijn".

De vrienden waren eenigszins van hun schrik hersteld en, aangedreven door nieuwsgierigheid, volgden zij hun geleider.

— „Sedert de afschaffing der Scheldetol" begon deze weer, „heeft de handel zich buitengewoon snel ontwikkeld. Er zijn langs de Schelde lange kaalmuren.

In 1874 besteedde men hier voor ongeveer 40 millioen frank.

Bovendien bezitten we thans acht dokken: het groot en klein dok, het houtdok, het Kempisch dok, het Kattendijkdok, het Lefebredok, het Asiadok en het Amerikadok, samen 61 Hektaren oppervlakte bezittende.

Om de waren te lossen of te laden staan er meer dan 60 kranen, die door waterdrukking bewogen worden.

Een dezer kranen kan een last van 120 duizend Kgr. opheffen".

— „Wat zijn dat Kilograms?" vroeg Jef.

— „Ik begin te gelooven, dat ge uit een heidensch land komt", riep de gids uit. „Gijlie weet van niets. Vraagt aan den eersten, den

besten knaap wat een kilo is, en hij zal 't u zeggen. Kent ge ook de liters niet en de hectoliters?"

— „We hooren nu spreken van franken, kilo's, liters, meters, hectaren en weet ik nog wat al meer", zei Jef, „en dat zijn voor ons geheel onbekende dingen".

— „Wel", hernam de man, „dat zijn de maten, gewichten en munten van het metrieke stelsel. Maar laat ik me niet vermoeien met u aan 't verstand te brengen, wat wij daaronder verstaan, 't is toch niets gekort.

Er zijn ook droogdokken, waar de schepen nagezien en hersteld worden. Als ze vol water zijn, kunnen de booten er binnen varen; dan laat men het water weggelopen en de vaartuigen liggen op 't droge.

Meer dan twintig duizend werklieden winnen hun brood met laden en lossen. Zij werken voor de rekening der naties".

— „Gelukkig!" zei Jef, „naties, dat is nog een woord dat wij kennen. Dat zijn gilden nietwaar".

— „Ja", hernam de gids, „en zij dagteekenen reeds uit den ouden tijd. 't Schijnt, dat hunne inrichting niet veel veranderd is".

Het drietal wandelde nog geruimen tijd langs

de bedrijvige kade en het gillen der stoomfluiten, het knarsen en rammelen van raderen en kettingen, al dat geraas en gewoel, dat geros en gerij, joeg menigmaal de twee oudjes schrik aan.

Van de dokken leidde de man zijne gezellen naar de Rijnkade, waar juist een Red Starboot gemeerd lag. Het zeekasteel werd bezichtigd en die prachtige zalen en hutten, de weelde der wonderbare transatlantiekers, hunne geweldige machinerieën, kortom hunne gansche inrichting wekte bij de grijsaards de grootste verwondering op.

Dan zakten zij in de richting van het Steen af.

— „Als mijne oogen mij niet bedriegen", sprak Jef, dan is dat het Steen!"

— „Maar liever", viel zijn makker in, „staar ik den O. L. V. toren aan. Die is niet veranderd. Die verheft zijn spits nog even fier als eeuwen geleden. Ja, nu begin ik te gelooven, dat ik in Antwerpen ben, al gevoel ik mij vreemdeeling in mijne geboorteplaats".

— „Wat brabbelt ge daar toch?" vroeg de gids verwonderd.

— „Och niets, niets", zei Jef ontwijkend. „Eene oude herinnering slechts!"

— „Zonderlinge mensen", sprak de man bij zich zelve en luidop vervolgde hij:

„We zullen nu het terras eens bestijgen. Dan

hebben wij een schoon gezicht op de Schelde".

Daar aanschouwden de oude Sinjoren den trotschen stroom.

— 't Is inderdaad de Schelde", zei Jef tot zijn makker.

— „Die aanblik ontroert mij", antwoordde Jaak. „De stroom stuwt haar water voort, juist als vroeger. Maar de schepen, die hij draagt zijn verschillend. Rechtuit gesproken, al geloof ik dat alles nu beter is, toch zag ik hem liever zooals in den tijd van Keizer Karel".

— „Och, we zijn te ouderwetsch", viel Jef weer in. „Al is alles zoo wonderlijk voor ons, toch moeten wij bekennen, dat er leven en beweging heerscht en op welke wijze 't dan ook zij, 't verheugt mij, te mogen aanschouwen, dat ons geliefd Antwerpen zich in voorspoed baadt.

Zie toch eens welke machtige schepen! En allen dragen schouwen, welke rook spuwen. En hoe snel varen zij. 't Is wonderlijk, 't is wonderlijk!

En merk op, welke lasten aan de kettingen bij de vaartuigen, die gelost worden.

Ja, ik moet bekennen, in onzen tijd konden wij dat zoo niet.

Zie Jaak, al verstaan we niet alles, of liever, al gaat al hetgeen wij aanschouwen, boven

ons begrip, toch mogen wij het niet afkeuren.

Neen wij konden niet verrichten wat er hier geschiedt.

Zie dan toch, ijzeren staven, vier vijf kisten of balen tegelijk, dat wordt daar naar boven gehijscht alsof het een kinderspel ware.

Weet ge nog dat vroeger de kaalen zoo onregelmatig liepen? En nu zijn ze allen recht getrokken. En achter ons staan er hangars, zeker om er de goederen in te stapelen".

— „Ge spreekt vreemde dingen", hernam nu de gids, die stilzwijgend toegelusterd had. 't Is of ge Antwerpen vroeger gekend hebt".

— „Wel lang, zeer lang geleden zijn we er nog geweest", sprak Jef.

— „En ge vindt alles veel veranderd", riep de ander uit. „Ja, onze stad neemt met den dag in belangrijkheid toe.

Maar we mogen hier niet te lang vertoeven. We zullen onze wandeling voortzetten".

Het drietal stapte voort tot aan de Waterpoort.

— „Deze", zoo vertelde de leidsman, „werd opgericht ter eere van Filip, koning van Spanje. Er staan Latijnsche woorden op. Een geleerd man heeft mij verteld, dat ze voorspellen, dat de Schelde door de bescherming van den vorst,

vele schepen zal dragen als in den tijd zijns vaders, Karel V.

Doch 't is anders uitgekomen. Onder Filips verdween Antwerpens voorspoed".

— „Daar hebben we van hooren vertellen", zei Jef. „We weten hoe eene bloedige omwenteling Antwerpen en geheel ons vaderland ten onder bracht".

— „Zie, soms zou ik zeggen, dat ge uit een barbaarsch, gewest komt, ergens uit een land door wilden bewoond. En dan weer spreekt ge of ge hier in 't geheel geen vreemdelingen zijt".

— „Ach, neem er geen nota van", hernam Jef. „Vertel ons liever, want wij stellen veel belang in Antwerpen".

— „Daar staat de Vlaamsche statie, of beter gezegd 't gebouw van den spoorweg Antwerpen-St. Nicolaas-Gent.

Met de overzetboot worden de reizigers naar 't Vlaamsch Hoofd gebracht, waar de trein hen verder vervoerd. Ge kunt er juist een zien aan den overkant".

— „Ik Zou er niet in durven", sprak Jaak

— „Ik ook niet", voegde Jef er bij.

— „Gelukkig, dat wij er anders over spreken. Wat zouden we doen zonder ijzeren wegen. Dan ware 't leven ons onmogelijk".

De wandeling strekte zich uit tot aan de Zulkazien en eindelijk besloten onze vrienden, 't lichaam wat te versterken, want de tocht had hun uitermate vermoeid.

Na het maal stelde de gids voor, nu eens de voornaamste gebouwen der stad te bezichtigen.

Men keerde terug naar de hoofdkerk.

Ontroerd betraden de Sinjoren den verheven tempel. Hier gevoelden zij zich weer thuis, want alles herinnerde hen aan den vroegeren tijd.

Hier werden zij niet verontrust door geraas en gejoel, gefluit en gegil, geschreeuw en geroep.

Dan stonden ze op de Groenplaats, waar Rubens standbeeld hunne aandacht opwekte. (zie 1de en 2de)

— „De handel", merkte de gids op, „heeft een machtigen invloed op eene stad.

De handel deelt allerlei weldaden uit.

Antwerpen is niet alleen levendig, doch ook schoon. Wij hebben ten allen tijde beroemde kunstenaars bezeten en zelfs in de dagen van verval ontbraken ze niet.

Dat is het beeld van onzen grootsten schilder Pieter Pauwel Rubens.

Hij was de grootste, echter niet de eenigste schilder. In den loop der eeuwen kan 'k u noemen Quinten Matsijs, Jacob Jordaens, David Teniers, Antoon van Dijck, die benevens nog vele anderen

op meesterlijke wijze het penseel hanteerden". „Nu gaan we", vervolgde de gids, „naar de Beurs".

En terwijl het drietal naast elkaar voortstapte, sprak hij:

„Onze stad is wonder wel gelegen. Langs de Schelde staat zij in gemeenschap met de Noordzee, die druk bevaren wordt, want immers zij ligt tusschen Engeland, Frankrijk, Belgie, Holland, Duitschland, Denemarken en ontvangt het water der belangrijkste stroomen, zooals de Schelde, Maas, Eems, Wezer, Elbe en Theems.

Verder staat Antwerpen met het binnenland in gemeenschap door talrijke rivieren en vaarten en terwijl de spoorlijnen, die ons land als met een web overdekken, niet alleen den binnenslandschen handel maar ook dien met het buitenland bevorderen.

Doch 't is niet voldoende, dat eene haven goed gelegen is, zij moet ook wel ingericht zijn, opdat de schepen eene veilige ligplaats vinden en werktuigen om te laden en te lossen.

Ge hebt daar straks de zoo practisch gegraven dokken gezien, wier aantal gestadig vermeerdert.

De hangars kunnen voorloopig eene groote hoeveelheid goederen bergen, in afwachting dat deze naar de pakhuizen of naar andere streken vervoerd worden.

We hebben bij de droogdokken gestaan waar zelfs schepen van 160 M. lengte en 21 M. breedte gemakkelijk hersteld kunnen worden.

Ge herinnert u de machtige kranen en de kolentip, die waggons kolen van 25 ton opheft.

En dan het stapelhuis, het loodshuis!

Nietwaar wij mogen fier zijn op onze haven.

We kunnen in volle gerustheid de schepen afwachten en deze komen dan ook in zoo'n grooten getale de Schelde opgevaren, dat zij

niet zelden moeten wachten om eene ligplaats te verkrijgen.

Daarom wordt de haven gedurig vergroot en, zoo het stout plan, dat men bestudeert uitgevoerd moge worden, wie weet wordt Antwerpen dan niet de voornaamste handelstad der wereld".

— „Maar dat is het toch al geweest!" riep Jef verwonderd.

— „In den tijd van Karel V", zei Jaak.

— „Och, ge spreekt altijd van eeuwen geleden", riep de leidsman ongeduldig. „Kunt ge onze eeuw nu gaan vergelijken met die van Karel V?"

— „Neen, neen", haastte zich Jaak te antwoorden.

— „In geene deele", viel Jef in. „'t Trekt er nog niet op".

— „Wel waarom komt ge dan altijd met de dagen van ouds voor den dag", hernam de gids. „Vergeet toch niet, dat alle landen vooruit gegaan zijn, dat Engeland, Duitschland, Frankrijk en vooral Amerika elkaar den voorrang betwisten, en aldus aanleiding geven tot eene onderlinge mededinging, die ons verstand bijna te boven gaat".

— „Altijd dat Amerika!" fluisterde Jef.

— „Dat moet een wonderland zijn", antwoordde Jaak eveneens op zachten toon.

— „En dan spreek ik nog niet van meer onbekende staten als Japan", ging de ander voort.

— „Japan", herhaalde Jaak.

— „Ligt dat bij Amerika?" vroeg Jef.

— „Hebt ge nooit van Japan gehoord!" riep de leidsman verwonderd uit. „Leest ge dan geen dagbladen in uw barbaarsch land?"

— „'k Heb hooren spreken van een gazet, die door Abraham Van der Hoeven in Antwerpen gedrukt werd", zei Jef, fier over zijne kennis.

— „Wel 't is weer 't zelfde", spotte de man. „Abraham Van der Hoeven! Wie denkt er nu aan dien drukker? Ja we zijn er wel eens fier op, dat onze stad in alles de andere plaatsen zoo ver vooruit was en ook in de drukkunst.

We laten nooit na, de vreemdelingen te brengen naar het museum Plantijn-Moretus, waar de oude, merkwaardige personen nog staan.

Maar dat zijn oudheden.

Gazetten worden hier door ieder gelezen. Ieder stad bezit er minstens een, vele twee of drie en in de groote steden, zooals Antwerpen verschijnen er veel.

Wij noemen dat de pers, en zonder haar zou het leven onmogelijk worden.

Wat zouden de handelaars doen zonder dag-

bladen? Zij lezen er de beursberichten in, welke per telegraaf of telefoon overgeseind worden. Zij plaatsen er hunne aankondigingen in, kortom de pers bewijst den handel de gewichtigste diensten".

— „Als ik wel verstaan heb", viel Jef hem in de rede, „hebt ge daar gesproken van telegraaf".

— „En van telefoon", voegde Jaak er bij.

— „Wat zijn dat voor wonderlijke zaken?" vroeg Jef.

— „Wij hebben er nooit van gehoord", kloeg Jaak.

— „Ik begin te gelooven", sprak de gids. „dat ge van den ouden tijd zijt, familie van den Wandelenden Jood. Telegraaf en telefoon! Ge weet niet wat dat is?"

— „Nooit iets van vernomen", zei Jef.

— „Op mijn woord niet", bevestigde Jaak.

— „Wel dan zal ik er u eene toonen", hernam de leidsman. „Blijft ge dezen nacht in de stad?"

— „We zullen wel moeten", antwoordde Jaak.

— „Natuurlijk", echode Jef.

— „En waar logeert ge?"

— „Wij weten het niet".

— „Wel dan zal ik eene plaats bespreken in het hotel Weber. Maar ge hebt toch de middels om goed te logeeren".

— „Op geld moet ge niet zien!" riep Jef.

— „We zijn er goed voor" verklaarde Jaak.

— „Nu, dat hotel staat een kwartier van hier en ik zal toch met iemand van het personeel spreken, zonder tot daar te gaan."

— „Ge spot met ons", sprak Jef.

— „Ge wilt ons voor den aaphouden," kloeg Jaak.

— „Ge zult zien, dat ik waarheid spreek. We gaan dit café binnen. Er is een openbare telefoon."

De Sinjoren volgden nieuwsgierig den man en zagen weldra het toestel, ons allen wel bekend, maar voor de beide oudjes een geheimzinnig voorwerp.

De gids belde, nam den hoorn aan het oor en verkreeg onmiddellijk verbinding met het hotel.

Dan sprak hij met den geroepene.

— „Hij wordt krankzinnig", verklaarde Jef.

— „Of hij steekt den draak met ons", zei zijn gezelschap.

— „'t Is in orde", sprak de ander. „Wilt ge ook eens spreken?"

Jaak ging voor den telefoon staan. Vraag nu maar: „Kunnen wij op de kamers rekenen?"

— „Maar ik zie niemand," wedervoer de sinjoor, die met de grootste aandacht in de spreekopening tuurde.

— „Natuurlijk niet,” riep de gids lachend.

— „Doch spreek en houd den hoorn aan het oor.”

— „Kunnen wij op de kamers rekenen?” vroeg de grijsaard angstig.

Eensklaps sprong hij hevig verschrikt achteruit.

— „Er leeft iets in dit buisje,” tierde hij.

— „Daar steekt tooverij achter. Jaak blijf er af, wie weet welke zwarte kunst er mee gemoeid is.”

De gids moest zijn buik vasthouden van 't lachen.

Toen hij wat bedaard was, sprak hij:

— „Ge doet als alle dwaze mensen, die niets van de wereld afweten. Leeren zij eene nieuwigheid kennen, die boven hun begrip gaat, dan steekt er tooverij onder, dan is het zwarte kunst of iets dergelijks.

Toen de eerste locomotief reed, riepen de menschen; „de duivel zit er in.”

De eerste stoomboot werd vernield.

Sommige uitvinders werden vervolgd en moesten als banneling ver van hun vaderland leven. Anderen stierven eenzaam en verlaten in de grootste armoede. En gij spreekt even dwaas als alle vijanden van nieuwigheden. 't Oude karrepad volgen, de routine, den weg van vader en grootvader, nietwaar!

Hadden wij dit moeten doen, dan kwam er geen enkel schip meer in Antwerpen, als misschien eene oude visscherssloop of eene versleten bark, dan lagen daar nog de bochtige kaaien en was onze stad een doolhof van straatjes en stegen.

De telefoon of verrespreker evengoed als de telegraaf of verreschrijver, zijn eenvoudige en zeer natuurlijke toepassingen van de kracht der electriciteit.”

— „'k Geloof het, 'k geloof het,” riep Jef haastig, „maar we zijn te oud, om dat alles te begrijpen.”

— „Veel te oud,” herhaalde zijn makker. „Doch 't is wonderlijk.”

— „Men spreekt door de telefoon met alle steden van ons land en zelfs met Parijs en Londen.”

— „Met Parijs en Londen!” klonk het van de lippen der Sinjoren.

— „Wel zeker en zeer gemakkelijk zelfs. Hoe zou de handel kunnen bestaan, zonder deze nuttige toestellen!”

— „Hij bloeide in onzen tijd ook,” fluisterde Jaak zijn vriend in het oor.

— „'t Is waar,” antwoordde deze, „maar alles zal nu beter zijn. We mogen niet tegenspreken, we zijn van deze eeuw niet.”

Nu stond het drietal voor de beurs.

— „'t Is de oude niet meer,” verklaarde Jef.

— „Natuurlijk niet,” sprak Jaak. „Alles is veranderd.”

— „Een onmisbaar gebouw,” sprak de gids. „De kooplieden moeten eene plaats hebben om samen te komen en over hunne zaken te spreken.

Op vastgestelde dagen verschijnen hier handelaars uit alle steden van het land, zooals ook de Antwerpenaars op hunne beurt naar de beurs van Rotterdam, Brussel, Luik, Gent en elders trekken.

Ieder heeft hier zijne plaats. Ginds is de hoek van de graanhandelaars, daar die van de olieverkoopers.

Hier staan de schippers, om vrachten aan te nemen, welke zij vervoeren naar de steden. De goederen komen in groote schepen naar onze haven toe. Kooplieden van Gent, Kortrijk, Brugge, Rousselare enz. enz. koopen hier het noodige en laten dit door rivierschepen of met den trein naar hunne woonplaats brengen.”

— „'t Is een schoon gebouw,” verklaarde Jef, „terwijl hij aandachtig de zuilengaanderij, welke langs de vier zijden loopt, bekeek.”

— „Handel en kunst gaan altijd samen,” sprak de leidsman.

— „En zie de land- en zeekaarten,” merkte Jaak op, terwijl hij naar den wand wees.

— „De wereld moet veel vergroot zijn,” hernam Jef.

— „Wel neen,” spotte de man, „de wereld is niet vergroot. Maar vroeger was zij zoo niet bekend als nu en nog zijn er gedeelten, welke voor ons gesloten zijn. Maar ge zijt toch vreemde gasten. 't Is of ge, ik herhaal het, familie zijt van den wandelenden jood.”

— „Neen, neen,” riep Jef, „maar zie, op ons dorp hooren wij daar niets van.”

— „Nooit,” bevestigde zijn makker.

— „'t Moet er daar dan lief uit zien. Kom we gaan over de Meir,” besloot de gids.

— „De Meir!” riep Jef uit, toen hij op het ruime plein kwam. „Is dat nu de Meir?”

— „Sst” fluisterde de andere Sinjoor, „wees voorzichtig. Laat toch niet merken, wie we zijn.”

— „Ge hebt gelijk, maar ik ben zoo verwonderd. Neen Antwerpen is Antwerpen niet meer.”

— „Zoudt ge het huis Tietz willen zien?” vroeg de leidsman.

— „Wat is dat?”

— „Een groot magazijn van vijf verdiepingen, waar ge van alles koopen kunt.”

— „Och we hebben niets nodig,” zei Jef.

— „'t Is ook niet nodig er iets te koopen. Niemand zal u dat vragen. Maar ge kunt eens zien, hoe druk het er is.”

— „Liever niet,” hernam Jef. „Mijn hoofd draait al. 'k Zou liever de wandeling staken.”

— „Ik ook,” voegde Jaak er bij.

— „De wandeling staken,” riep de man verwonderd uit. „En dan de Vlaamsche schouwburg, de Vlaamsche opera, dat prachtige monument, de Middenstatie, de Dierentuin, de Nationale Bank, het Paleis van Justitie, Zurenborg, moet ge dat alles niet zien? En de monumenten van de Fransche Furie, de afbraak der Spaansche vestingen, de standbeelden van Teniers, Van Dijck, Leijls, om er maar eenige te noemen, die mij juist te binnen schieten.”

— „Zwijgt, zwijgt,” zuchtte Jef. „mijn hoofd barst!”

— „Heb deernis met ons,” smeekte Jaak. „We zijn te oud.”

— „Rare gasten,” hernam de man. „Wel dan zal ik u naar Weber brengen, ge kunt er rusten. Daar dat groote hotel, recht voor u.”

— „We zullen het alleen wel vinden nu,” zei Jaak. „We bedanken u wel voor alles, wat ge ons getoond hebt.”

— „Dus ik kan naar huis gaan?” vroeg de gids.

— „Ja,” antwoordde Jef. „En van ganscher harte bedankt.”

— „Nu vaart wel. Tot het nog eens past.”

En de leidsman ging zijn eigen weg mompelende:

— „Zonderlinge kerels! Maar alloh! Ik heb

een goeden dag gemaakt. 'k Zal dat goud eens spoedig inwisselen.”

De beide Sinjoren stonden voor het Hotel Weber.

— „Ik durf er niet in,” zei Jaak.

— „Ik ook niet” verklaarde Jef. „Willen wij maar de stad verlaten?”

— „Ja.”

De grijsaards begaven zich op weg. Doch zij liepen verkeerd en na door allerlei straten gedooeld te hebben, geraakten zij eindelijk op de groote Markt.

— „Nu zie ik toch dat we in Antwerpen zijn”, sprak Jaak blijde.

— „'k Heb er lang aan getwijfeld, maar ja die huizen en bovenal de O. L. V. Kerk bevestigen het.”

Lang staarden zij den fieren toren aan.

Veel ging hun hierbij door het hoofd.

Zij dachten aan de vervlogen dagen, aan de veranderingen der wereld. Zij zagen voor hun geest Oud-Antwerpen.

Eindelijk sprak Jef.

— „We gaan nu, Jaak. Ik geloof, dat we dwaas doen, zoo we grommen, omdat onze vaderstad veranderd is. Zie, de wereld gaat gestadig vooruit. Wie met den tijd niet mee gaat, voelt er zich niet thuis. Hij blijft een sukkelaar, een arme bloed.

Wij zijn natuurlijk niet van deze eeuw en alles is ons dus vreemd.

Maar we kunnen toch niet afkeuren, wat we niet kennen.

Zie hoe die menschen zich gemakkelijk bewegen.

Alles wat hen omringt is voor hen bekend. Zij denken, dat het zoo moet zijn. En daaruit mogen wij besluiten, dat de vooruitgang eene verbetering is.”

— „Ge hebt gelijk” antwoordde zijn gezelschap. „Antwerpen bloeit. De handel is levendig. De Schelde wemelt van allerlei vaartuigen. Er is voorspoed. Wat kunnen wij beters wenschen?

’t Is voor ons vreemd, maar wij leven er ook niet. Willen we nu gaan?”

— „Maar hoe buiten de stad geraakt!”

— „Vragen wij den weg naar Borgerhout, dat ligt buiten.”

Zij deden dit en iemand wees hun den tram.

— „Wij gaan liever te voet,” sprak Jef.

— „Veel liever,” bevestigde Jaak. „Wilt ge er ons voor eene goede belooning brengen?”

Dank aan dezen nieuwen gids geraakten ze op Borgerhout.

— „Waar moet ge ergens zijn? vroeg de leidsman.

— „Is dit Borgerhout?”

— „Natuurlijk.”

— „En er staan niets dan huizen. We zijn zeker nog in Antwerpen.”

— „Wel neen, Borgerhout is zooals Merxem en Berchem aan de stad vastgebouwd. Moet ge op den bulten zijn? Welnu volg mij dan.”

Eindelijk bereikten de sinjoren het vrije veld.

Zij verdwenen in de duisternis, achter zich latende de groote, drukke stad, met al 't gewoel en de beweging.

Wij hopen, zoo de belangstelling van Antwerpen den sinjoren nog eens te machtig wordt, dat zij dan hunne vaderstad zullen terugvinden, als de voornaamste haven der wereld.
